

Asia: 13472/2022

Lausuntopyyntö työryhmämuistiosta tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Verohallinto

Harmaan talouden selvitysyksikkö

PL 325

00052 VERO

Dnro 2023_007

VH/4395/02.98.00.03/2023

Valtiovarainministeriölle

Asia

Harmaan talouden selvitysyksikön lausunto valtiovarainministeriön työryhmämuistiosta tietojenvaihdon parantamisesta kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa (valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:53).

Lausuma

Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöh. selvitysyksikkö) lausuu harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja pitää kannatettavana työryhmämuistiossa esitettyjä muutoksia, joiden tarkoituksena on mahdollistaa velvoitteidenhoitoselvityksen käyttö suojelupoliisin käyttöön kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Lisäksi selvitysyksikkö pitää kannatettavana työryhmämuistiossa esitettyä jatkovalmistelua Etelä-Suomen aluehallintoviraston esittämälle tarpeelle saada selvitysyksiköltä velvoitteidenhoitoselvitykset myös niiltä aloilta, joilla luotettavuuden selvittäminen ei ole edellytys rekisteröitymiselle rahanpesun valvontarekisteriin.

Työryhmämuistiossa esitetään myös edelleen selvitettäväksi ehdotus, että selvitysyksikön ilmiöselvityksiä varten saamaa salassa pidettävää tietoa voitaisiin luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle analysointia varten. Selvitysyksikkö ei vastusta asian jatkoselvittämistä ja ehdottaa että lisäksi jatkoselvitettäisiin rahanpesurekisterin tietojen luovuttamista selvitysyksikön ilmiöselvityksiä varten.

Perustelut

Velvoitteidenhoitoselvitys kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi

Työryhmän ehdotuksen taustalla on poliisilain (872/2011) 5 a lukuun säädettyä siviilitiedustelua koskeva uudistus, jonka yhteydessä suojelupoliisin rooli muutettiin siten, etteivät poliisin ja esitutkintaviranomaisten verotus- ja sosiaalivakuuttamisen tietoja koskevat tiedonsaantioikeudet näyttäisi soveltuvan sen tehtäviin. Kyseinen lainmuutos on aiheuttanut sen, ettei verotustietoja ja sosiaalivakuuttamisen tietoja ole ollut mahdollista saada suojelupoliisin poliisilain 5 a luvussa säädettyyn tehtävään.

Velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia tukemaan viranomaisen tehtävää, mikäli tehtävää varten on tarve saada kokonaiskuva organisaation tai organisaatiohenkilön julkisten velvoitteiden hoitamisesta, viranomaisella on lakiin perustuva tiedonsaantioikeus toimintaa, taloutta ja taloudellisia kytkentöjä koskeviin tietoihin ja kyseinen tehtävä on mainittu harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010)(HTSY-laki) 6 §:n 1 momentin luettelossa.

Työryhmämuistiossa ehdotetaan muutettavaksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 19 §:ää, työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 255 §:ää, työntekijän eläkelain (395/2006) 205 §:ää sekä työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 22 b §:ää. Säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi maininta siitä, että tietoja voitaisiin luovuttaa suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 11-kohtaa siten, että se mahdollistaisi velvoitteidenhoitoselvityksen laatimisen tukemaan suojelupoliisin tehtäviä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Selvitysyksikkö toteaa, että ehdotetut säännösmuutokset mahdollistaisivat velvoitteidenhoitoselvityksen käytön suojelupoliisin siviilitiedustelua ja kansallisen turvallisuuden suojaamista koskevissa tehtävissä. Velvoitteidenhoitoselvityksen tiedot olisivat tarpeen suojelupoliisin tehtävissä muun muassa silloin, kun se kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi selvittää henkilöiden ja yritysten taloudellista toimintaa sekä yritysten hallintaa ja omistusyhteyksiä.

Velvoitteidenhoitoselvityksen hyödyntäminen rahanpesulain valvonnassa

Työryhmämuistiossa todetaan, että Etelä-Suomen aluehallintovirastolle olisi tarve säätää oikeus saada Verohallinnolta velvoitteidenhoitoselvitykset myös niiltä aloilta, joilla luotettavuuden selvittäminen ei ole edellytys rekisteröitymiselle rahanpesun valvontarekisteriin. Asiaa ei ole otettu tämän hankkeen yhteyteen mutta työryhmä ehdottaa asian jatkovalmistelua AML-paketin täytäntöönpanon yhteydessä.

Selvitysyksikkö toteaa, että velvoitteidenhoitoselvityksiä voidaan laatia kyseisiin käyttötarkoituksiin, mikäli tehtävää varten on tarve saada kokonaiskuva organisaation tai organisaatiohenkilön julkisten velvoitteiden hoitamisesta, viranomaisella on lakiin perustuva tiedonsaantioikeus toimintaa, taloutta ja taloudellisia kytkentöjä koskeviin tietoihin ja kyseinen tehtävä on mainittu harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin luettelossa. Selvitysyksikkö pitää asian jatkovalmistelua kannatettavana.

Tiedonvaihto selvitysyksikön ja rahanpesun selvittelykeskuksen välillä

Ilmiöselvitysten tarkoituksena on tuoda päätöksentekijöille ja viranomaisille tietoa harmaan talouden laajuudesta sekä sen ilmenemismuodoista. Ilmiöselvitysten perusteella voidaan esim. suunnitella ja kohdentaa viranomaisten harmaan talouden torjuntatoimenpiteitä tai tehdä lainsäädännön muutoksia. Ilmiöselvitykset lisäävät myös ns. suuren yleisön tietoutta harmaan talouden laajuudesta, ilmiöistä ja sen torjunnasta.

Selvitysyksikön tiedonsaantioikeudesta ilmiöselvityksiä varten säädetään HTSY-lain 4 §:ssä. Selvitysyksiköllä on pykälän perusteella varsin laajat oikeudet saada tietoja organisaatioiden ja organisaatiohenkilöiden taloudellisesta toiminnasta ja tilasta, kytkennöistä, julkisoikeudellisten velvoitteiden hoidosta sekä näihin liittyvistä erilaisista rikosoikeudellisista toimenpiteistä. Ilmiöselvitysraportit ovat anonymoivia ja lähtökohtaisesti julkisia, mutta HTSY-lain 4 §:n 4 momentin mukaan ilmiöselvitystä varten saatua tietoa ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin ilmiöselvitykseen ja velvoitteidenhoitoselvitykseen HTSY-lain 5 §:n 3 momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Selvitysyksikön ilmiöselvityksissä käytetään laajasti viranomaisten rekistereissä olevaa, yritysten ja niihin liittyvien henkilöiden taloudellista toimintaa koskevaa tietoa. Pääosa tiedoista saadaan Verohallinnon rekistereistä mutta tietoa käytetään myös mm. kaupparekisteristä, ulosottorekisteristä sekä oikeushallinnon rekistereistä.

Selvitysyksikkö ehdotti työryhmässä harkittavaksi, että rahanpesurekisterissä olevaa epäilyttäviä liiketoimia koskevaa tietoa voitaisiin käyttää harmaan talouden ilmiöitä ja torjuntaa kuvaavissa ilmiöselvityksissä. Selvitysyksikkö totesi, että harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitykset voisivat tukea myös rahanpesun torjuntaviranomaisten tehtäviä. Rahanpesurekisterissä olevaa epäilyttävää liiketoimintaa koskevaa tietoa voitaisiin käsitellä ilmiöselvityksessä yhdessä muiden viranomaisrekisterien tietojen kanssa hyödyntäen erilaisia tilastollisia ja ekonometrisia malleja, koneoppimismalleja sekä riskiprofilointimalleja harmaan talouden ja talousrikollisuuden riskiryhmien tunnistamiseksi. Rahanpesun selvittelykeskus voisi pyytää velvoitteidenhoitoselvityksen käynnistämistä haluamastaan ilmiöselvityksessä kuvastusta joukosta ja saada kyseisten henkilöiden tai yritysten yksilöintitiedot näin käyttöönsä.

Työryhmässä keskusteltiin siitä, voisiko selvitysyksikkö luovuttaa ilmiöselvitysten taustalla olevia salassa pidettäviä tietoja rahanpesun selvittelykeskukselle analyysin tekemistä varten. Analyysillä tuotettaisiin ilmiöselvityksen jatkoselvittely rahanpesun selvittelykeskuksessa. Selvitysyksikkö ei vastusta sen jatkoselvittämistä, voitaisiinko HTSY-lain 4 §:n 4 mom. kiellosta säätää poikkeuksia, esimerkiksi tiedon luovuttamiseksi rahanpesun selvittelykeskukselle. Selvitysyksikkö toteaa lisäksi, että edellä todettua rahanpesurekisterin tietojen luovuttamista käytettäväksi selvitysyksikön ilmiöselvityksissä voisi myös olla samalla tarvetta jatkovalmistella.

Helsingissä 25.8.2023

Harmaan talouden selvitysyksikkö

Verohallinto

Janne Marttinen

johtaja

Marko Niemelä

apulaisjohtaja

Niemelä Marko

Verohallinto - Harmaan talouden selvitysyksikkö